

(Hekayə)

Uşaqlar sahile san qaramtlı, namelum bir şeyin yaxınlaşdığını gördə əvvəl elə bildilər ki, bu düşmən gəmisidir, lakin dor ağaclarını və bayraqları tapmayıb onu balınaya oxşadılar. Axırda dalğalar namelum aşyanı sahile atdı və uşaqlar onu yosun və meduzalardan, dənizin zir-zibilindən təmizləyib gördülər ki, bu insan cəsədi-dir.

Onlar bütün günü meyitlə oynadılar; quma basdırdılar, təzədən üstünü açdılar, başına min oyun gətirdilər, axırda böyükərdən kimsə bunu görüb, bütün kəndi ayağa qaldırdı.

Meyiti yaxınlaşdığı evə aparan kişiler hiss elədilər ki, bu, adi ölümlərdən deyil, çox ağır idi, bəlkə lap at ağırlığında idi, amma fikirləşdilər ki, yəqin dənizdə çox qaldığından sümüklərinə su hopub. Evə gətirdilər, yerə uzadanda gördülər ki, meyit onların hər birindən yekədi ki, otağa güclə sığışır, düşündülər: yəqin suda boğulanların bəziləri öldükdən sonra da böyüməkdə davam edirlər və bu biçərə həmin narahat ölümlərdəndi. Meyitdən dəniz qoxusu gəlirdi, başdan ayağa cillə örtülmüşdü. Onun bu kənddən olmadığını bilmək üçün sifətini təmizləmək kifayət idi. Çünki kənddə vur-tut iyirmiyə qədər taxta ev, hər evin qabağında kiçik bir heyət vardı və heyətləri boz, çılpaq daşlarla örtülmüş bu evlər bomboş körfəzin lap qurtaracağında, ovuc içi boyda yerə sığınmışdı. Torpağın azlığından kəndlilər həmişə qorxu içində yaşayırdılar, qorxurdular ki, külək güclənsə, uşaqları və illərin ara-sıra bu yerlərə gətirib çıxardığı ölümləri süpürüb dənizə ata bilər. Lakin dəniz mülayim və səxavətli idi, kəndin bütün kişiləri isə yeddicə qayığa rahat yerləşirdi, belə ki, dənizdən meyit tapanda hər hansı bir adama gözücu baxıb xatircəm olurdular ki, aralarında ölüb-itən yoxdu, hamısı yerindədi.

Həmin axşam heç kəs dənizə çıxmadı, kişiler qonşu kəndlərə soruşmağa gətirdilər, arvadlar isə ölü ilə məşğul idilər. Onlar meyiti cildən təmizlədilər, saçına dolanmış yosunları arıtdılar, bədəninə yapışmış mərcanları qaşdılar. Gördülər ki, otlar, yosunlar bu yerlərdən deyil, uzaq-uzaq okeanların, dərindən sulardan dibindəndir. Sonra baxıb gördülər ki, rəhmətlik öz əcəlini vüqarlı bir təmkinlə qarşılayıb. Dənizdə batanların üzündən yalnızlıq oxunardı, kiçik çayda boğulanların üzündə miskin bir xəsislik ifadəsi olardı, onun sifətiyə sakt, vüqarlı və gözəl idi; bu hələ harasıdı, onu tərtəmiz yuyub qurulağından sonra sağlığında necə olduğunu başa düşəndə arvadların heyətdən dili qurudu.

O, arvadların indiyədək gördükləri kişilərdən nəinki gözəl, güclü və boy-buxunlu idi, hətta indi ruhu uçub gedəndən sonra da öz əzəməti və gözəlliyi ilə adamı dəli-divanə eləyirdi. Kənddə onun

boyu uzunluğunda, ağırlığına tab gətirəcək çarpayı tapılmadı. Ən hündür kişilərin şalvarları dar oldu, ən şişman kişilərin köynəkləri əyninə gəlmədi, kişilərin ayaqqabıları barmaqlarının ucunda qaldı, demə kənddə heç kişi yoxmuş, adları kişiymiş. Ölünün gözəlliyinə heyran olmuş qadınlar bir yekəyə yekən parçasından ona şalvar, qızlara toy paltarı biçilən holland kətanından ona köynək tikməyi qərara aldılar. Onlar dövrə vurub paltar tikirdilər və hər ilmədən sonra baxırlarını qaldırıb heyətlə ölüyə baxırdılar. Onlara elə gəlirdi ki, külək

lısı; qocalığı üzündən, ölüyə şəhəvətdən çox şəfqət hissi ilə baxan bir qarı ah çəkərək belə dedi:

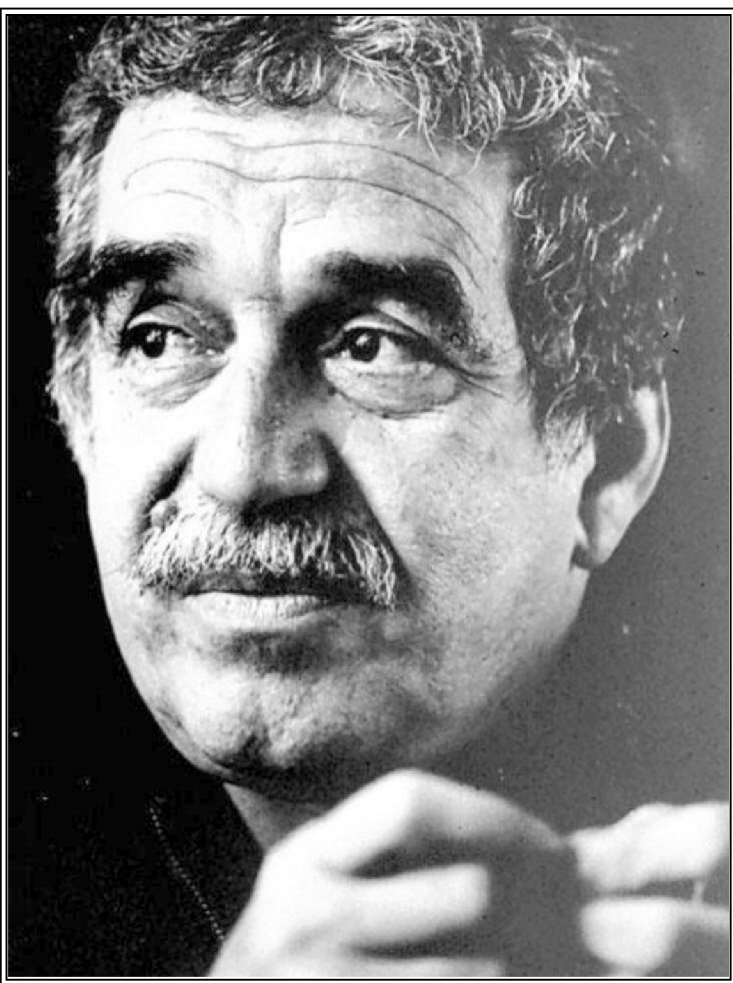
- Bu cür adamın adı şübhəsidir ki, Estebanolmalıdır.

Bu, həqiqət idi. Onun adının Esteban olduğunu bilmək üçün ölüyə öləri bir nəzər salmaq kifayət idi. Yalnız ən inadkar və gənc qadınlar öz xəyallarında onu geyindirib-gecindirirdilər, dövrəsini gül-çiçəklə bəzədikdən sonra ölüyə Lautaro adını yaraşdırırdılar, lakin bu, boş bir xəyal idi. Çünki holland kətanı azlıq etdiyindən köynək onun əyninə güclə gəlirdi, şalvarı isə çox

mir ki, ona "getməyin, Esteban, heç olmasa qəhvə için" deyənələr, arxasınca "nə yaxşı ki, bu heyvərə rədd oldu, canımız qurtardı" pıçıldayacaqlar. Qadınlar ölüyə baxa-baxa beləcə düşündülər, səhərin açılmasına isə lap az qalırdı.

Bir azdan işıq onu narahat etməsin deyə üzünü yaylıqla örtülər və bundan sonra o, qadınlara elə köməksiz, elə cansız, ərlərinə o qədər oxşar göründü ki, ürəkləri yumşalıb göz yaşlarına çevrildi. Əvvəlcə qadınlardan ən cavanı hönkürdü, sonra qalanları da sanki bir-birinin havasına ah-ufdan ağ-

Dünyanın ən gözəl ölüsü

laşmaya keçdilər və onlar ağlaşdıqca ölü onlar üçün bir o qədər Esteban olurdu, axırda göz yaşlarının bolluğundan, biçərə Esteban dünyanı ən fəğir, ən köməksiz və ən doğma adamı oldu. Nəhayət kişiler gəlib, xəbər verəndə ki, qonşu kəndlərdə ölüb-itən yoxdur, göz yaşları tökən arvadların çiçəyi çartladı:

- Çox şükür, səne, ilahi! - dedilər. - O bizimdir!

Kişilər göz yaşlarını, bütün ah-ıfları əvvəlcə arvad nazı bildilər. Gecənin əzablı sorğu-suallarından yorulmuş kişiler yalnız bir şeyi-gündüzün küləksiz və isti günəşi onların qabağını kəsməmiş, çağrılmamış qonaqdan biryolluq yaxa qurtarmağı arzulayırdılar. Ölünün ağırlığına tab gətirsən deyər, dor ağacının qırıqlarından xərək düzəldilər; sualtı axınları onu təzədən üzə çıxara bilməsən deyər, ayaqlarına ticarət gəmisinin lövbərini bağlamağı qərara aldılar-belədə meyit suyun lap dibinə: balıqların korluğu, dalğıcılarınsa qorxudan bağı yarıldığı ən dərin qatlara enər. Lakin kişiler tələsdikcə qadınlar vaxtı uzatmağa min cür bəhanə tapırdılar. Onlar hürkmüş toyuqlar kimi o yan-bu yana qaçışır, mücrülərində müxtəlif dəniz tilsimlərini çıxarıb gətirirdilər, biri meyitin boynuna dua asırdı, o biri qollarına bilərzik taxırdı, hamısı da birlikdə kişilərin əl-ayağına dolaşır, onları lap hövsələdən çıxarırdılar, axırda kişiler dözmədilər: "Ay arvad, hara tapılırsən, itil burdan, az qala meyitin üstünə düşəcəkdim". Axırda kişiler şübhəyə düşdülər: bir yad adandan ötrü bu qədər bərbəzək, dua, tilsim; axı fərqi nədi, bir azdan köpək balıqları onu parçalayıb yeyəcək! Lakin arvadlar hələ də öz ucuz tutularında eşələnir, birini gətirib, o birini aparırdılar, itələşirdilər, sözləşirdilər və onların göz yaşlarından bəlli olmayan şeyləri, ah-ıflarıbiruzə verirdi. Axırda kişiler lap cin atına mindilər: görəsən, bu arvadlar dənizin sahile atdığı bir qalaq, soyumuş, murdar ətdən ötrü niyə belə hay-küy salırlar? Arvadlardan biri bu etinasızlığa dözməyib ölünün üzündəki yaylığı qaldırdı və kişilərin heyətdən nəfəsi kəsildi. Bəli, bu, Esteban idi və hamının bunu dərk etməsi üçün bu adı bir də təkrar etməyə ehtiyac yoxdu.

Budur, o, sabalo balığı kimi dümdüz onların qarşısında uzanıb, ayaqyalın, əynində yeddiaylıq çəganın şalvarı, biçəqatmayan sarı dırnaqları, biçərə lap xəcalət çəkir, bütün görkəmiylə sanki deyir: "mənim nə təqsirim, əgər bilsəydim ki, işlər bu cür olacaq, ölməyə daha münasib yer seçərdim, ayağıma yekə bir gəmi lövbəri bağlayıb bu yerləri bəyənəmiş adam kimi özümü qayadan aşağı buraxardım, tək bu soyumuş, murdar ət qalağı ilə sizi əsəbiləşdirməyim... Kişilər bu sözlərin səmimiyyətinə əlbəəlcə inanırdılar. Hüzünlü dəniz gecələrinin bütün acısını dadmış, günlərin birində arvadlarının onları arzulamaqdan bezib dənizin gətirdiyi ölümlərin həsrəti ilə yaşayacağından qorxan ən qısqanc kişiler, hətta ən soyuqqanlı və möhkəm kişilər belə Estebanın səmimiyyətinə həyəcanla gələrək kövrəldilər. Axırda iş o yerə gəlib çıxdı ki, evsiz-əşiksiz ölüyə dəbdəbəli bir dəfn mərasimi düzəldilər. Qonşu kəndlərə gül gətirməyə getmiş qadınların onların söhbətinə inanmamış bir dəstə arvadla qayıdıb gəldilər, təzə gələnlər hər şeyi öz gözlemləriylə görüb yenedən gül gətirməyə yollandılar və daha bir dəstə qadınla qayıtdılar. Axırda adamlar və güllər o qədər çoxaldı ki, keçib getməyə yer qalmadı. Son anda ölüni dənizə yetim kimi qaytarmağa ürəkləri gəlmədi, ona görə kəndin ən mötəbər adamlarından ona ata və ana seçdilər, qalanları isə onun qardaş və bacısı, dayısı və bibisi oldular, axırda kəndin bütün adamları bir-biriləqohumlaşdılar. Sahilin yaxınlığından üzüb keçən dənizçilər ağlaşma səsinə eşidib qorxuya düşdülər ki, yəqin yolu azıblar, hətta onlardan biri dəniz pəriləri haqda qədim nağılları xatırlayıb əmr etdi ki, onu dor ağacına bağlasınlar, yoxsa su pəriləri onu aldadıb yoldan çıxara bilər. Kəndin camaatı isə höcətləşməkdəydi, çünki ölüni çiyində uçuruma aparmaq müstəyə həddən çox idi. Onlar məbahisə edə-ədə qəfildən küçələrinin kimsəsiz, heyətlərinin daşlıq, arzularının isə ölünün gözəlliyi və əzəməti önündə necə miskin olduğunu başa düşdülər.

Onlar meyiti qayadan dənizə atanda ayağına lövbər bağlamadılar ki, o, istədiyi vaxt qayıdıb gələ bilsin və ölü qayadan uçduğu anda şüurlarında tam bir əsrlik yol keçdilər. Hamının burda olmadığını və heç vaxt olmayacağını bilmək üçün onların bir-birinə baxması da lazım gəlmədi. Lakin onlar bir şeyi yaxşı bildirdilər ki, indən belə qapıları enli, tavanları hündür, döşmələri möhkəm olmalıdır ki, Estebanla bağlı xatirələr istədiyi yerləri qorxusuz hürküsüz gəzə bilsin, onda heç kəs "axmaq heyvərə öldü, gözəl heyvərə öldü" deməyə cəsəret etməz.

İndən belə onlar evlərini şaqraq rənglərə boyayacaqlar, sahilkənarı qayaların sıldırım yamaclarına gül-çiçək əkəcəklər və gələcəkdə nəhang-nəhang gəmilərin səmişinləri açıq dənizdə bağ-bağatın ətir iyindən yuxudan oyanacaqlar; sinəsi medallı, əlində kompas tutmuş kapitan Qarayib dənizinin üfüğündə qızaran, gül-çiçəyə bürünmüş körfəzi göstərərək dörd dildə deyəcəkdir: baxın; baxın, yaxşı baxın, orda külək elə mülayimdi ki, gecə-gündüz çarpayının altında dincələr, günəş elə işıqlıdı ki, günəbxanlar hansı səmtə boylanacağını bilməzlər; orda, bəli, orda Estebanın kəndi yerləşir.

Qabriel Qarsiya Markes
Tərcümə etdi: Natiq Səfərov

Səhifəni hazırladı: Tural Turan

heç vaxt bu cür inadla əsməyib. Qərayib dənizi ömründə belə tələtümli olmayıb və onlar bunun səbəbini axtarıb ölüdə tapırdılar.

Fikirləşirdilər ki, əgər bu kişi onların kəndində yaşasaydı, ən enli qapı, ən hündür tavan, ən möhkəm döşəmə və dünyanın ən xoşbəxt qadını onun evində olardı, bu cür kişi sahile gəlib haylasaydı, iri-iri balıqlar sudan hoppanıb onun hüzuruna gələrdi; işə elə can yandırardı ki, daşların arasından bu-laqlar qaynayardı, istəsəydi lap sıldırım qayalar da gül-çiçək açardı. Arvadlar gizlində onu öz ərləri ilə müqayisə edib fikirləşirdilər ki, ərlərinin ömrü boyu etmək istədiyi və edə bilmədiyi işlər o, bir gecədə asanca əncam çəkərdi. Beləcə fikirləşə-fikirleşə arvadlar bu qədər fərsiz və miskin görünən ərlərindən ürəklərində həmişəlik üz döndərdilər. Nəhayət onlardan ən yaş-

naşı tikilmişdi, üstəlik, namelum bir qüvvə köynəyin düymələrini qoparırdı.

Gecəyandan sonra küləyin viyılısı incəldi, dəniz sakitləşdi və ətrafa çökən səssizlik axırıncı şübhələrə son qoydu, əlbəttə ki, onun adı Esteban idi. Qadınlar onu geyindirib, saçını daradılar, dimaqlarını tutdular, saqqalını qırxdılar və əbədi ondan ayrılacaqlarını düşünləp lap qəm dəryasına batdılar. Amma son anda ağıllarına gəldi ki, əgər bu boyda bədən ölümədən sonra da ona mane olursa, deməli sağlığında ona lap əzab verməliymiş. Onun sağlığını gözleri qabağına gətirib gördülər ki, o, qapılardan yanpörtü keçməyə, başı əzil-məsin deyə ikiqat ayılmaya, qonaqlıqlarda ayaq üstə qalmağa məhkum imiş. O, ayaq üstə dayanıb dəniz inəyi kimi koppuş, çəhrayı əllərini gizlətməyə yer axtarırdı, ev sahibəsi isə təşviş içində stulların möhkəmliyini yoxlayırdı: "Buyurun bura, Esteban, buyurun bura", o, isə divara söykənərək axmaq bir təbəssümlə "narahat olmayın, senyora, - deyir - Mənim üçün belə də xoşdur", özünənsə ayaqları göynəyir, elə bil dabanının dərisini soyublar, hər dəfə qonaqlıqda "narahat olmayın, senyora, mənim üçün xoşdur" deməkdən dili qabar bağlayıb, təkli altındakı stulu sındırır rüsvay olmasın, özü də yəqin bil-

Elan

2015-ci ildə Azərbaycan Müəllimlər İnstitutunun Salyan filialını bitirmiş Əlizadə Təhməz Zabıt oğluna məxsus A N 030254 serialı diplom itmişdir.

